

Concept onderzoek toiletvoorzieningen

Bureau Buitendienst

31 mei 2024

Managementsamenvatting

De gemeente Groningen voldoet in het centrum van Groningen, Ten Boer en Haren aan de Toiletnorm van de Maag Lever Darm Stichting. In vrijwel het gehele stadscentrum en in de twee dorpscentra zijn overdag voldoende rolstoeltoegankelijke toiletten aanwezig. De gemeente Groningen zou de beschikbaarheid van openbare en opengestelde toiletten in de avond wel kunnen verbeteren. In het centrum van Groningen is de beschikbaarheid van toiletten een stuk lager dan overdag en in de dorpscentra van Haren en Ten Boer zijn 's avonds helemaal geen openbare of opengestelde toiletten.

In de drukke voetgangersgebieden zoals winkelcentra, parken en recreatiegebieden is het aanbod van toiletten nog niet toereikend. Slechts drie van de elf winkelcentra beschikken over een rolstoeltoegankelijk toilet. Van de vier grote groengebieden (Noorderplantsoen, Stadspark, Recreatiegebied Karding en Paterswoldsemeergebied) heeft alleen Karding een rolstoeltoegankelijk toilet. In de overige 24 parken zijn nauwelijks toiletvoorzieningen aanwezig. Van deze parken is geen informatie over het aantal bezoekers per dag en daarom onbekend of zij moeten worden gerekend tot 'druk voetgangersgebied' volgens de definitie van de Maag Lever Darm Stichting.

Om voldoende toiletten in de gemeente Groningen te behouden en de situatie te verbeteren, wordt aanbevolen om:

- De actiepunten uit de Agenda Toegankelijk Groningen te concretiseren.
- Een medewerker aan te stellen die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het toilettenbeleid en het bijhouden van HogeNood.
- Afspraken te maken met (semi-)publieke organisaties zoals wijk- en buurtcentra, onderwijsinstellingen en zorgverleners om hun toiletten openbaar toegankelijk te maken.
- Afspraken te maken met de verenigingen van de winkelcentra.
- De raamstickercampagne te actualiseren.
- De bezoekersstromen van drukke voetgangersgebieden te onderzoeken.

Door deze aanbevelingen op te volgen, kan de gemeente Groningen de toiletvoorzieningen voor haar inwoners en bezoekers op peil houden en verbeteren.

1. Inleiding

Toiletvoorzieningen zijn een belangrijk onderdeel van een gastvrije en toegankelijke stad. Veel mensen in Nederland zijn voor een bezoek aan de binnenstad of openbare gebieden afhankelijk de aanwezigheid van (rolstoeltoegankelijke) toiletten en aanvullende voorzieningen als verschoningsfaciliteiten.

Ieder jaar maakt de Maag Lever Darmstichting een ranglijst van de meest toiletvriendelijke gemeenten van Nederland, waar de gemeente Groningen afgelopen jaar op de 124e plek stond. Deze plek op de ranglijst heeft Groningen te danken aan onvoldoende vindbare openbare en opengestelde toiletten¹. Gemeenteraadsleden van de partij Student en Stad hebben hierover raadsvragen gesteld in de gemeenteraadsvergadering van 12 april 2023. Een deel van de vragen is beantwoord, maar enkele vragen leiden ook tot verder onderzoek.

In 2020 heeft Bureau Buitendienst voor de gemeente Groningen onderzoek gedaan naar de openbare en opengestelde toiletvoorzieningen in de binnenstad van Groningen. De aanbevelingen vanuit dit onderzoek zijn (deels) overgenomen in de vastgestelde 'Agenda Toegankelijk Groningen'².

De Toiletnorm, de richtlijn die is opgesteld door de Maag Lever Darm Stichting heeft naast de binnenstad ook betrekking op verblijfsplekken in de stad, zoals parken, recreatiegebieden en winkelcentra. Naar aanleiding van de raadsvragen is een herijking en uitbreiding van het onderzoek gewenst. In het onderzoek van 2020 zijn alleen openbare en opengestelde toiletten in de binnenstad in kaart gebracht. De gemeente Groningen heeft daarom Bureau Buitendienst verzocht om opnieuw onderzoek te doen naar de openbare en opengestelde toiletvoorzieningen in Groningen.

De gemeente Groningen heeft Bureau Buitendienst gevraagd om:

1. In kaart te brengen of de gemeente Groningen voldoet aan de Toiletnorm;
2. De vindbaarheid van de toiletten te vergroten.

Toiletnorm

Om te bepalen of er voldoende toiletvoorzieningen beschikbaar zijn wordt de Toiletnorm van de Maag Lever Darm Stichting gehanteerd:

- Om de 500 meter een toegankelijk en schoon openbaar of opengesteld toilet in het centrum van een stads- of dorpskern en in drukke voetgangersgebieden.
- Voldoende toiletten in verblijfsgebieden als parken en recreatiegebieden.

Stads- en dorpscentra

In dit onderzoek wordt gekeken naar de aanwezigheid van toiletvoorzieningen in de stads- en dorpscentra binnen de gemeente Groningen. Dit betreft het centrum van Groningen en de dorpscentra van Haren en Ten Boer. De kleinere dorpen binnen de gemeentegrenzen hebben geen duidelijk centrum en zijn daarom niet als zodanig meegenomen.

Drukke voetgangersgebieden

De drukke openbare voetgangersgebieden die worden benoemd vanuit de MLD-Stichting zijn onder meer winkelcentra, parken en recreatiegebieden, waarbij 'druk' wordt gesteld op meer dan 2000 bezoekers per dag. De bezoekersaantallen van de wijkwinkelcentra, parken en recreatiegebieden in Groningen zijn onbekend. Voor dit onderzoek zijn de toiletgelegenheden van de winkelcentra, die zijn geclassificeerd als 'stadsdeel- en wijkcentra', meegenomen in het onderzoek³. Van de parken en recreatiegebieden zijn er 4 gebieden in de gemeente Groningen aangemerkt als 'Groot groen'⁴: het Stadspark, recreatiegebied Karding, Noorderplantsoen en het Paterswoldsemeergebied. Deze zijn in dit onderzoek meegenomen als druk voetgangersgebied.

¹ Openbare toiletten zijn in principe 24/7 toegankelijk, of hebben zeer ruime openingstijden. Opengestelde toiletten of semi-openbare toiletten zijn toiletten binnen gebouwen, zoals het gemeentehuis of bibliotheek, maar ook in de horeca en detailhandel wanneer niet-klienten gebruik mogen maken van het toilet.

² Gemeente Groningen (2022) Agenda Toegankelijk Groningen 2022 – 2025

³ Gemeente Groningen (2021) Ruimte voor Retail. Detailhandels- en horecavisie gemeente Groningen

⁴ OIS Groningen (2022) Groot Groen: Parken en plantsoenen in de gemeente Groningen 2022

Parken en recreatiegebieden

Naast de 'Groot groen'-gebieden zijn voor dit onderzoek ook alle overige parken en recreatiegebieden onderzocht. De classificering 'voldoende toiletten' is niet meetbaar, maar er is voor dit onderzoek bekeken of er een toiletvoorziening op loopafstand van 250 meter aanwezig is.

Type toiletvoorziening

Niet elke toiletvoorziening kan door iedereen worden gebruikt. In dit onderzoek zijn drie typen toiletvoorzieningen onderscheiden: urinoirs, reguliere toiletten en rolstoeltoegankelijke toiletten. Onder reguliere toiletten worden afgesloten zit-toiletten gerekend die door M/V/X kunnen worden gebruikt, maar die niet groot genoeg zijn voor een rolstoelgebruiker.

Werkwijze

1. In kaart te brengen of de gemeente Groningen voldoet aan de Toiletnorm

Om te beoordelen of de gemeente Groningen voldoet aan de toiletnorm worden toiletvoorzieningen in kaart gebracht in stads- en dorpscentra, drukke voetgangersgebieden en parken en recreatiegebieden. Alle toiletvoorzieningen uit het onderzoek zijn bezocht en van de toiletten wordt het type toiletvoorziening geregistreerd en of de locatie overdag en/of 's avonds geopend is. De werkwijze en volgorde van het inventariseren van de toiletten is als volgt:

- De inventarisatie wordt gestart met het opnieuw beoordelen van de toiletten uit het onderzoek van Bureau Buitendienst uit 2020.
- Wanneer dit niet het geval is worden de toiletten aangevuld met suggesties uit de Hoge Nood app.
- Wanneer dan nog niet alle gebieden zijn gedekt, wordt in deze gebieden actief gezocht naar bedrijven of voorzieningen die hun toilet willen openstellen.

2. De vindbaarheid van deze toiletten te vergroten

Behalve de aanwezigheid van toiletten is ook de vindbaarheid van toiletten van belang voor gebruikers en bezoekers van de stad. Hiervoor worden twee communicatiemiddelen gebruikt: de HogeNood app en raamstickers. Rond 2014 heeft de afdeling Economische Zaken (EZ) van de gemeente Groningen in samenwerking met de ondernemers in de binnenstad een actie opgezet om opengestelde toiletten van ondernemers beter vindbaar te maken met behulp van raamstickers. Bij een deel van de ondernemers zijn deze stickers nog te vinden. Om de vindbaarheid te vergroten, worden de toiletten die in kaart worden gebracht tijdens het onderzoek en nog niet in de HogeNood app staan, aan deze app toegevoegd.

2. Inventarisatie openbare en opengestelde toiletten

Stads- en dorpscentra

Voor dit onderzoek zijn de toiletvoorzieningen in het centrum van Groningen en de dorpscentra van Haren en Ten Boer meegenomen. Om aan de toiletnorm te voldoen kan een bezoeker op elke plek van deze centra binnen 250 meter een rolstoeltoegankelijk toilet vinden. Op Kaart 1. is te zien dat dit overdag geldt voor vrijwel het hele centrum van Groningen en volledig voor Haren en Ten Boer. In de avond neemt het aantal rolstoeltoegankelijke toiletten in het centrum van Groningen af en zijn er in Haren en Ten Boer geen toiletvoorzieningen meer beschikbaar (Kaart 2.).

Drukke voetgangersgebieden

De drukke voetgangersgebieden in Groningen zijn de elf stadsdeel-, wijkwinkelcentra en de vier 'groot groen' gebieden.

Winkelcentra

Van de elf winkelcentra is op Kaart 3. te zien dat drie centra beschikken over een rolstoeltoegankelijke toiletvoorziening, drie centra over reguliere toiletvoorziening en vijf centra niet beschikken over een toiletvoorziening⁵. Een aantal ondernemers en organisaties heeft aangegeven wel over een toiletvoorziening voor klanten te beschikken, maar wil niet worden geregistreerd als opengestelde toiletvoorziening. Ze geven aan soms veel werk te hebben van de toiletbezoeken door voornamelijk niet-klanten die het toilet niet schoon achterlaten. Ze zouden graag als winkelcentrum gezamenlijk verantwoordelijkheid willen nemen en niet alle lasten bij een ondernemer komt te liggen. Ook zijn er organisaties, zoals een aantal wijkvoorzieningen van Groninger Forum waarbij is aangegeven graag als overkoepelende organisatie in gesprek te willen met de gemeente Groningen.

Groot groen

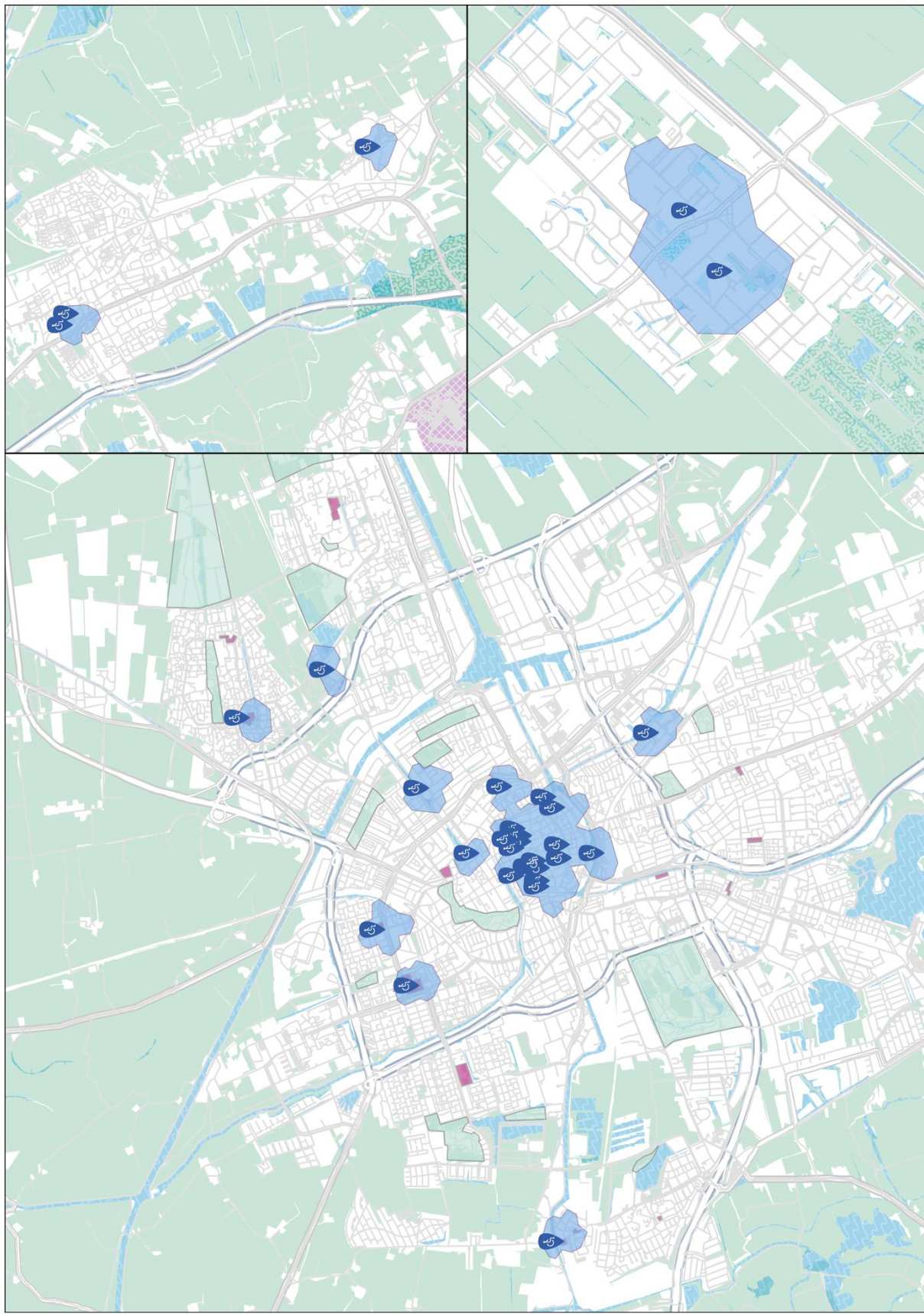
Van de vier 'Groot groen' gebieden beschikt alleen Kardingse over een rolstoeltoegankelijke toiletvoorziening. Het Noorderplantsoen beschikt over twee reguliere toiletten en het Stadspark over een regulier toilet. De ondervraagde ondernemers in het Paterswoldsemeergebied hebben aangegeven niet opgenomen te willen worden als opengestelde toiletvoorziening. Drie van de vier gebieden beschikken over toiletvoorzieningen, maar in geen enkel gebied is de loopafstand naar het toilet maximaal 250 meter.

Parken en recreatiegebieden

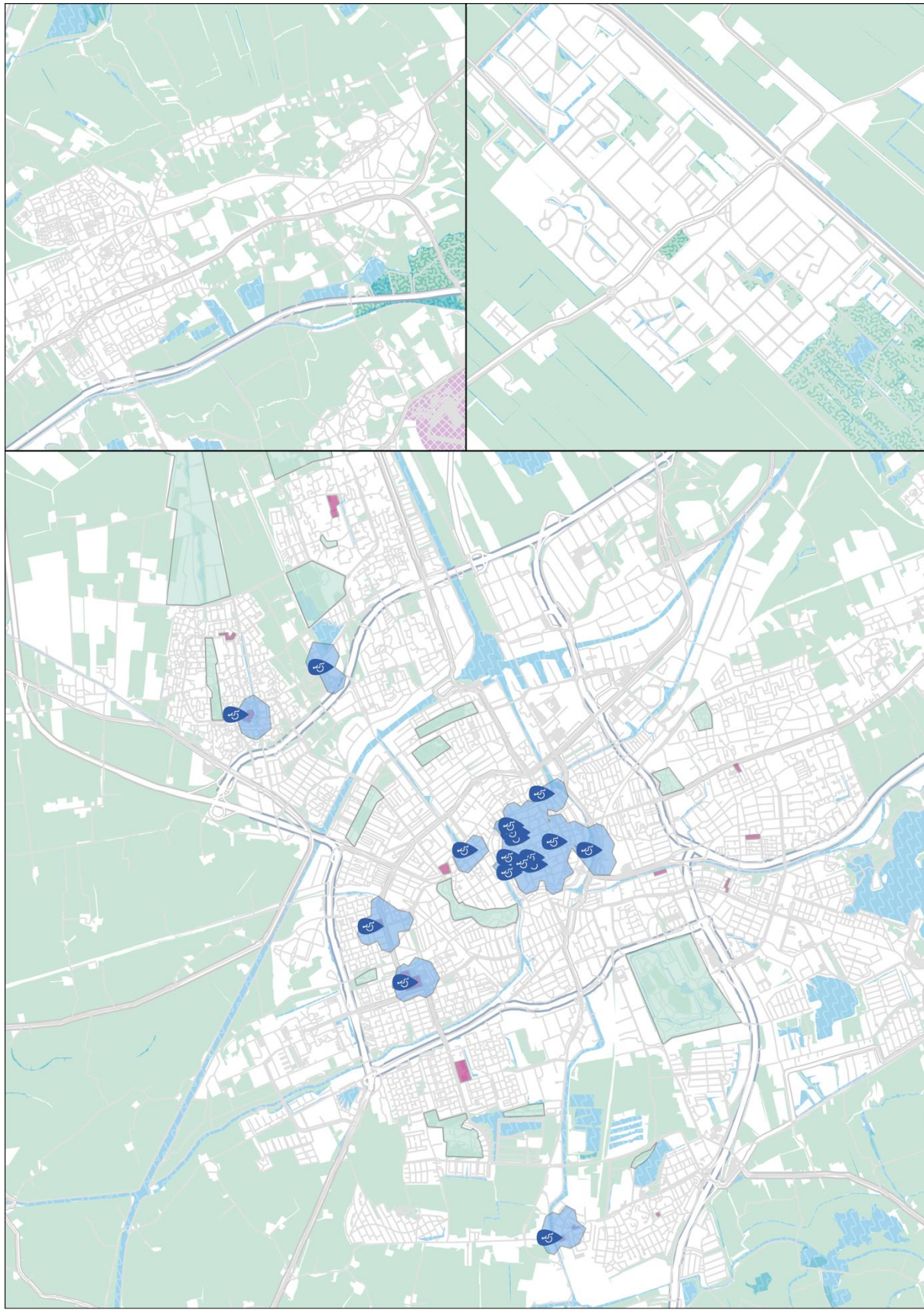
De gemeente Groningen beschikt, naast de eerdergenoemde 'Groot groen' gebieden, over 24 parken⁶. Waarvan er vier in het bezit zijn van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. In de Toiletnorm wordt gesteld dat er voldoende toiletten aanwezig moeten zijn, maar wordt niet gespecificeerd hoeveel dit er zijn of op welke afstand ze mogen zijn. Van alle parken is daarom bekeken of er tenminste een toiletvoorziening aanwezig is. Van de 24 parken beschikken slechts twee parken over een rolstoeltoegankelijk toilet en een park over een regulier toilet de overige 21 parken beschikken niet over een toiletvoorziening.

⁵ De elf stadsdeel- en wijkwinkelcentra staan in het roze aangegeven op de kaart.

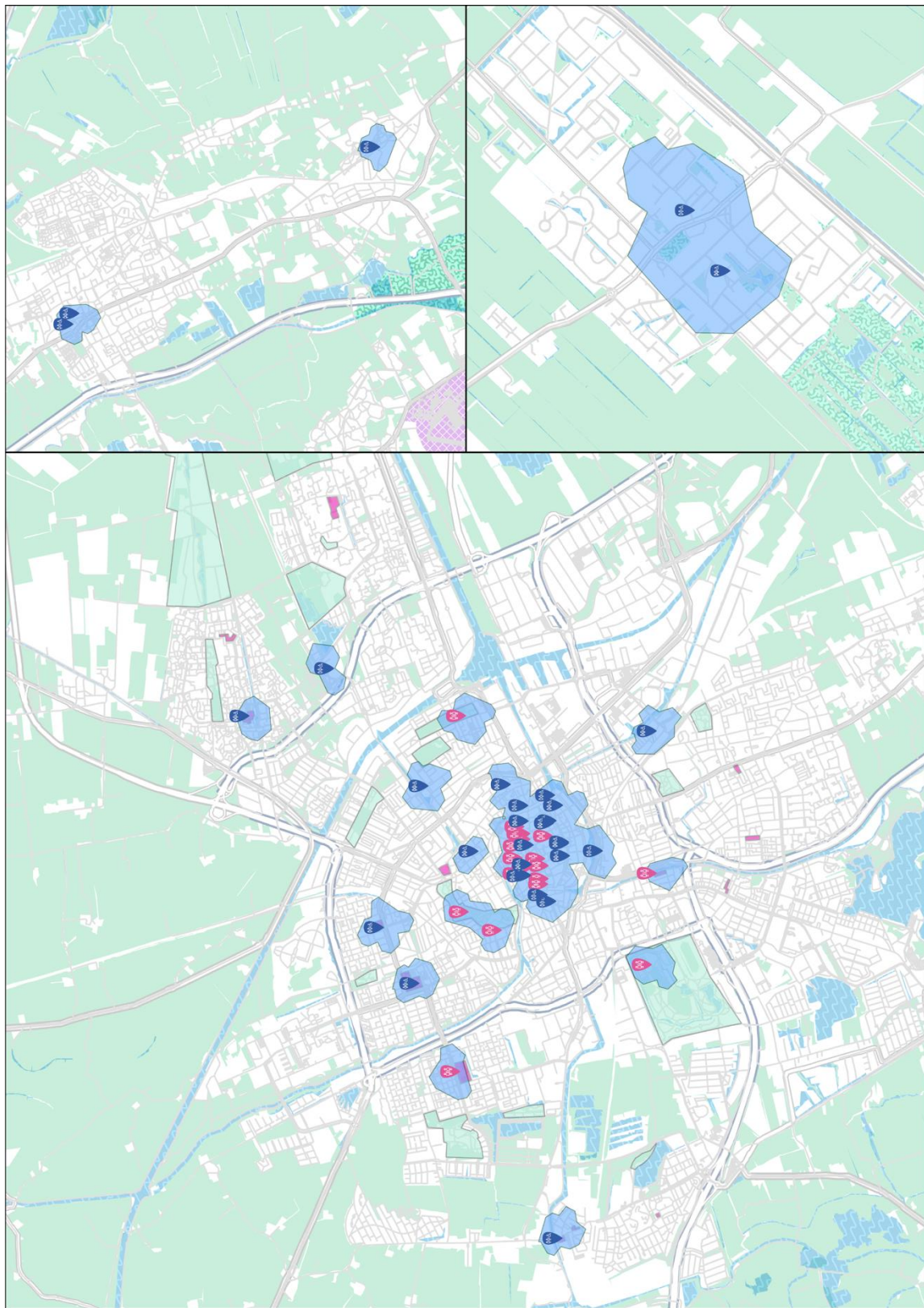
⁶ **Groningen:** Molukkenplantsoen, Oosterpark, Pioenpark, De Oude Held / Het Roege Bos, Park Selwerd, Ruskeveen, Westpark, Park Groenestein, Sterrebos, Bevrijdingsbos, Le Roy, Park Meerstad, Recreatiepark Noorddijk, Beijumerbos, Bessemoerpark, Orionpark, Dinkelpark en Ina Boudierplantsoen | **Haren:** Julianapark en Burgemeester Boeremapark | **Noordlaren:** Noordlaarderbos | **Glimmen:** Appelbergen en Quintusbos | **Ten Boer:** Prinses Amaliapark



Kaart 1. Toegankelijke toiletvoorzieningen Groningen (overdag)



Kaart 2. Toegankelijke toiletvoorzieningen Groningen (avond)



Kaart 3. Reguliere en rolstoeltoegankelijke toiletvoorzieningen Groningen (overdag)

3. Vindbaarheid vergroten

De vindbaarheid van openbare en opengestelde toiletten is een belangrijk aspect om de toegankelijkheid ervan te vergroten. Er zijn eerder al een aantal dingen gedaan om de vindbaarheid te verbeteren, maar er liggen nog kansen om dit verder uit te breiden.

Huidige situatie

HogeNood is een platform en app die openbare en opengestelde toiletten in kaart brengt. Deze app is ontwikkeld in samenwerking met de Maag Lever Darm Stichting en de Toiletalliantie. De geïnventariseerde toiletten uit dit onderzoek zijn inmiddels opgenomen in deze app en de gemeente Groningen heeft eerder ook toiletten van een aantal publieke gebouwen toegevoegd. De app wordt momenteel niet bijgehouden door de gemeente Groningen.

Ook is er in het verleden een initiatief geweest van de afdeling Economische Zaken om raamstickers te verspreiden onder ondernemers in de binnenstad. Met deze stickers konden zij aangeven dat hun toilet opgesteld was voor publiek gebruik. Bij een klein deel van de ondernemers zijn deze stickers nog aanwezig.

Vergroten van de vindbaarheid

Er zijn verschillende mogelijkheden om de vindbaarheid van toiletten verder te vergroten:

HogeNood-app blijvend actualiseren

Door de HogeNood-app vanuit de gemeente blijvend te actualiseren wordt ervoor gezorgd dat bewoners en bezoekers van de stad een actueel overzicht hebben van beschikbare toiletten. Ook houdt de gemeente Groningen inzicht in het aantal beschikbare toiletten en of zij blijven voldoen aan de Toiletnorm.

Raamstickercampagne actualiseren

De eerdere raamstickercampagne kan worden geactualiseerd en uitgebreid naar andere delen van de gemeente, zoals de dorpscentra, winkelcentra en parken. Ondernemers en organisaties kunnen in samenwerking met de bedrijvenverenigingen actief worden benaderd om deel te nemen en hun toilet vindbaar te maken met een raamsticker.

4. Aanbevelingen

1. Actiepunten toiletvoorzieningen concretiseren

De gemeente Groningen beschikt niet over een apart toilettenbeleid. Wel zijn inmiddels een aantal actiepunten op het gebied van openbare en opengestelde toiletvoorzieningen in de gemeente Groningen opgenomen als onderdeel van de Agenda Toegankelijk Groningen. Deze actiepunten zijn op dit moment niet meetbaar en concreet. Het zou helpen als deze verder worden geconcretiseerd wanneer de gemeente Groningen de situatie op het gebied van openbare en opengestelde toiletten wil verbeteren.

2. Medewerker toiletvoorzieningen

Op dit moment is er niemand bij de gemeente Groningen verantwoordelijk voor de actiepunten over toiletvoorzieningen. Om ervoor te zorgen dat de actiepunten worden uitgevoerd, de samenwerking met ondernemers en andere organisaties wordt verbeterd en de HogeNood-app wordt bijgehouden is het van belang dat iemand binnen de gemeentelijke organisatie hiervoor verantwoordelijk wordt gemaakt en een duidelijke opdracht krijgt.

3. Afspraken maken met (semi-)publieke organisaties

De gemeente Groningen beschikt over een groot aantal (semi-)publieke organisaties die door de hele gemeente verspreid zijn gevestigd. Door hun publieke functie beschikken zij vaak over een toiletvoorziening voor bezoekers. Verschillende medewerkers op de locaties gaven aan dat zij niet konden beslissen of zij geregistreerd mochten worden als opengestelde toiletvoorziening. Door als gemeente Groningen in gesprek te gaan met de wijk- en buurtcentra, onderwijsinstellingen, zorgverleners, overheidsorganisaties en welzijnsorganisaties kan het aantal mogelijke opengestelde toiletten enorm worden verhoogd. Hierover kan de gemeente Groningen afspraken maken met de overkoepelende organisaties in plaats van de medewerkers op locatie die zijn bevraagd tijdens dit onderzoek.

4. Gezamenlijke verantwoordelijkheid toiletvoorziening winkelcentra

Bijna de helft van de stadsdeel- en wijkwinkelcentra beschikken niet over een opengestelde toiletvoorziening. Op veel locaties is wel een toiletvoorziening aanwezig dat mag worden gebruikt door klanten/gasten. Verschillende ondernemers gaven aan dat zij hinder ondervinden van het gebruik van het toilet door voornamelijk niet-klanten en hierdoor het toilet vaak moeten schoonmaken. Door als winkelcentrum gezamenlijk afspraken te maken, kan ervoor worden gezorgd dat in elk winkelcentrum een toiletvoorziening is, maar dat alle ondernemers meebetalen aan het onderhoud en schoonhouden ervan. Deze actie kan worden opgestart in samenwerking met de bedrijvenverenigingen in de gemeente.

5. Raamstickercampagne actualiseren

De eerdere raamstickercampagne van de worden geactualiseerd en uitgebreid naar andere delen van de gemeente, zoals de dorpscentra, winkelcentra en parken. Ondernemers en organisaties kunnen in samenwerking met de bedrijvenverenigingen actief worden benaderd om deel te nemen en hun toilet vindbaar te maken met een raamsticker.

6. Analyse van bezoekersstromen

Het is lastig om exacte bezoekersaantallen van parken en recreatiegebieden te achterhalen. Toch kan een uitgebreidere analyse van bezoekersstromen in parken en recreatiegebieden helpen om de meest prioritaire locaties voor extra toiletvoorzieningen te identificeren. Van daaruit kan worden bepaald of er openbare toiletten moeten worden aangelegd of dat er opengestelde toiletten moeten worden gezocht bij aanwezige ondernemers.